

пошуках. Якісно новий підхід до вивчення юридичної термінології сформувався у зв'язку зі становленням юрислінгвістики як одного з актуальних напрямів вивчення загальних принципів функціонування мови права в сучасному соціокультурному контексті.

Спілкування в межах спеціального середовища потребує доцільного використання професійної мови. Специфічні комунікативні цілі потребують щоразу нових форм використання спеціальної лексики. Основною необхідною рисою носія мови стає професіоналізм, який потребує володіння поняттєво-категорійним апаратом певної сфери діяльності і відповідної терміносистеми. А термінологія, у свою чергу, покликана забезпечити фахівця таким апаратом.

Яценко Н. О., старший науковий співробітник відділу граматики і наукової термінології Інституту української мови Національної академії наук України

ТЕРМІН І СЬОГОДЕННЯ

За час існування політичної комунікації сформувався словник політичної термінології, центральними поняттями якого є невелика кількість власне політичних понять. Переважну більшість слів, що утворюють глосарій політичних термінів, запозичено з інших сфер. Мова науки висуває до термінів, у тому числі й політологічних, певні вимоги: системність (належність терміна до певної системи, тобто до певного термінополя); однозначність (термін має лише одне наукове поняття, а поняттю повинен відповідати лише один термін); мотивованість (мовна форма терміна, яка допомагає зрозуміти поняття, що він позначає, без звертання до тлумачного термінологічного словника); точність. Політична (суспільно-політична) мова є складною та динамічною системою, оскільки перебуває в постійному русі, розвиваючись і вдосконалюючись.

Сьогодні все більший інтерес як у мовознавців, так і у фахівців викликає значна кількість нових слів з основою кібер-. Що означають такі терміни або ж яке правильне їх написання?

Як зазначено в лексикографічних джерелах, *кібер-...* – це перша частина складних слів [скорочення слова кібернетичний]. Вносить значення: стос. кібернетики, кібернетичний. *Кібернетика* [kibernētika – кормчий, керманич] – наука про загальні закономірності процесів керування та зв'язку в організованих системах (у машинах, живих організмах, суспільних формуваннях і т. ін.). *Кібернетична машина, кібернетичний центр* [2, с. 433]. На думку авторів монографії «Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі», «основа *кібер-* має, за свідченням перекладачів, ширше значення. У LINGVO'12 її подано як таку, що вказує на те, що пов'язане з комп'ютерами, інформаційними технологіями, Інтернетом. Ряд номінацій з основою *кібер-* активно поповнюваний» [1, с. 72]. З-поміж них можна виокремити, як-от: *кібератака, кібербезпека, кібервійна, кібердержава, кіберзброя, кіберпротезування соціально-політичне, кіберсвобода, кібертероризм, кіберцензура, кіберпростір.*

Кібератака – дії противника (злочинця) в комп'ютерних системах, які завдають великої матеріальної шкоди, виводять з ладу інформаційні системи і можуть шкодити окремим особам або суспільству; **Кібербезпека** – 1) різновид інформаційної безпеки, який є важливим елементом системи політичних, правових, соціальних, інформаційних відносин і зв'язків, спрямованих на захист інформаційного простору держави від ворожих вторгнень, здатних викликати паніку серед населення; 2) стан захищеності життєвоважливих інтересів особи, суспільства та держави в кіберпросторі; 3) система державних заходів, які гарантують єдність інформаційних ресурсів (електронних комп'ютерних даних або сукупності технологій), забезпечення їх недоторканості й можливості їх обміну та перетворення; **Кібервійна** – частина еволюції звичайної війни в умовах глобальних технологічних, політичних і соціальних змін, де ключову роль відіграють електронні засоби, а не військові формування чи певні види озброєння; **Кібердержава** – тип держави, яка пропонує е-громадянство, тобто можливість будь-якому землянину стати своїм е-резидентом (для доступу до низки базових послуг е-держави через ID-карту, яка дозволяє здійснювати дистанційні операції за допомогою електронного підпису). Першою кібердержавою можна назвати Естонію, яка з

01.12.2014 р. пропонує своє е-громадянство; **Кіберзброя** – 1) сукупність інформаційно-телекомунікаційних технологій, які деструктивно впливають на стани масової свідомості, політичну й економічну ситуації в локальному (окремі країни) та глобальному масштабах; множина спеціалізованих методів і засобів, які забезпечують тимчасове або безповоротне пошкодження інформаційної інфраструктури супротивника в цілому або окремих її елементів; **Кіберпротезування соціально-політичне** – створення віртуальних аналогів реальних соціальних інститутів і взаємодій; **Кіберсвобода** – можливість демонстрації власної свободи та вільного вибору форм сприйняття й реакції у кіберпросторі. Кіберсвобода – новітній феномен сучасності, який нерідко ототожнюють з кіберрівністю, цифровою свободою, Інтернет-братством і под.; **Кібертероризм** – умисна, політично вмотивована атака на інформацію, яка обробляється комп'ютером, комп'ютерну систему та мережі, що створює небезпеку для життя і здоров'я людей або настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були скоєні з метою порушення суспільної безпеки, залякування населення, провокації військового конфлікту. Основними причинами виникнення кібертероризму є здешевлення сучасних обчислювальних засобів, що робить їх загальнодоступними і значно розширює мережу потенційних кіберзагроз, а також відсутність чітких кордонів у кіберпросторі, що нівелює відмінність між зовнішніми та внутрішніми джерелами загроз кібербезпеці держави В Україні кібертероризм проявляється у зломі та використанні систем дистанційного банківського обслуговування і шахрайства в інтернеті; **Кіберцензура** (англ. Internet / cyber / censorship) – контроль чи заборона доступу, опублікування чи перегляду контенту в Інтернеті. Кіберцензура може здійснюватися урядами чи приватними організаціями за наказом уряду, регулюючими суб'єктами чи з власної ініціативи з політичних, моральних, релігійних чи бізнесових причин, для захисту авторського права та захисту від дифамації, для підтримки суспільних норм, через залякування чи страх перед масовими протестами. Р;

Кіберпростір – (англ. cyberspace) – 1) середовище, яке генерується комп'ютерними технологіями; 2) віртуальний простір, створений комп'ютерною системою; 3) подієво-предметний простір

Інтернету; 4) спосіб комунікації та передачі інформації; 5) інформаційно-комунікаційне середовище; 6) нова сфера людської активності, яка використовує нові технологічні засоби. Кіберпростір заклав нові ризики та загрози для людства: стрімке скорочення «зони приватності» індивіда, особиста інформація може стати загальнодоступною та бути виконаною проти її власника; атомізація (добровільне усамітнення) індивідуумів та ускладнення комунікації між людьми без посередництва комп'ютера; зростаюча маса «інформаційного шуму»; вірусні атаки.

З огляду на недостатнє дослідження проблеми, не дивно, що відсутність чітких доктринальних орієнтирів призводить до термінологічної неусталеності, зокрема й у правильному написанні таких термінів. Так, у чинному правописі української мови, на жаль, не визначено єдиного критерію написання складних слів разом і через дефіс. Очевидно, при написанні складних слів разом і через дефіс слід керуватися положенням, викладеним у * 29, п. 2б: «Складні прикметники, утворені з двох чи більше прикметникових основ, якщо названі цими основами прикметники не підпорядковані одне одному, пишуться через дефіс. Між компонентами цих складних прикметників, не з'єднаними в одне слово, (тобто написаних через дефіс), можна вставити сполучник і» [3, с. 43]. Отже, якщо складне слово утворене від сурядного словосполучення (між його складниками можна поставити сполучник і), то його пишемо через дефіс, якщо від підрядного – то разом. Слово сніжно-білий пишемо через дефіс, бо воно означає колір: і сніжний, і білий, а білосніжний – разом, бо воно означає колір білого снігу (утворене від підрядного словосполучення білий сніг). До речі, наявність чи відсутність сполучного голосного о або е тут не має ніякого значення. Так само – трудовень, бо трудовий день, але людинодень, бо тут враховується і кількість людей, і кількість днів. Логічно це правило має послідовно поширюватися й на написання складних слів іншомовного походження, адже маємо мікроелементи (елементи в мікроскопічній кількості), псевдокультура (несправжня культура), радіопропаганда (пропаганда засобами радіо) тощо. За цим принципом варто писати й кіберкористувач (як радіолюбитель), кібервандал (вандал у засобах Інтернету, для порівняння: автовокзал,

спортзал, чвертьфінал), кібервійна (комп'ютерне протистояння), кібератака (атака на комп'ютерні засоби через Інтернет), кіберзлочинець, кібербезпека, кіберпростір (для порівняння технопростір).

Отже, сучасний мовний процес характеризується посиленням ролі нових термінів, тлумачення, вживання і написання яких викликає певні труднощі у мовців і потребує свого вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. монографія / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк. – Київ : Вид. дім Дмитра Бурого, 2008. – 336 с.

2. Словник української мови / В. В. Німчук та ін. / Відп. ред. В. В. Жайворонок – Київ : Просвіта, 2012 – 1320 с.

3. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т української мови НАН України. – Київ : Наук. думка, 2008. – 288 с.

Стефанова Г. Г., ад'юнкт докторантури та аспірантури Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ І ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Переклад у праві відіграє роль посередника між різними правовими культурами і стає невід'ємною складовою національного та міжнародного права. Основна специфіка юридичного перекладу зумовлюється, в першу чергу, особливостями правничої мови і комунікації.

Юридичний переклад – це переклад текстів, що належать до області права і використовуються для обміну юридичною інформацією між людьми, які спілкуються різними мовами. Для передачі юридичної інформації мова юридичного перекладу повинна бути точною.

Залежно від типу юридичних документів, що перекладаються, юридичний переклад поділяється на переклад законів і нормативно-правових актів; переклад договорів;